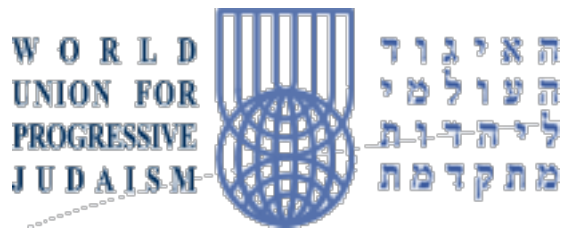

5772

Torah from Around the World

Sidra Balak, Bemidbar [Numeri] 22:2-25:9

Tanach blz. 314-321

Haftara: Nechemja 12:27-30, 13:1-22

Tanach blz. 1693, 1695-1697

Commentaar: Rabbijn Raphael W. Asher

[Congregation B'nai Tikvah](#), Walnut Creek, California

Vertaling: Jochanan Ch. Belinfante

[Het Engelse origineel](#)

“Een heroverweging van Bilam”

Elke keer als ik de zegeningen van Bilam lees, wil ik elke zegening aanstippen met een ‘Jasjer koach’, een toejuicing voor deze Moavitische profeet die drie keer Israël lof toeschreeuwde van de hoogste toppen. “Een ster komt op uit Jaäkov (Bemidbar 24:17), “Hoe mooi zijn uw tenten Jaäkov, hoe mooi uw woningen, Israël” (Bemidbar 24:5), “Moge ik sterven als die rechtvaardigen, moge ik heengaan zoals zij” (Bemidbar 23:10). Deze omkeringen van koning Balaks slechte bedoelingen en van onze eigen ideeën over niet-Joodse vervloekingen maken mij elk jaar weer een beetje sentimenteel, dankbaar en trots wanneer wij bij sidra Balak aankomen.

Het doet dan onaangenaam aan als het zoeken naar enig positief beeld van Bilam in de Midrasj vergeefs blijkt te zijn. Bilam wordt herhaaldelijk gekarakteriseerd als slecht, arrogant en uit op winst. En als iemand hiertegen protesteert en de lieflijkheid van zijn woorden citeert, dan herhaalt zelfs onze grote verklaarder Rasji het gezegde dat Bilam als een wesp is - wij willen “noch zijn honing, noch zijn steek” (Rasji met een citaat uit midrasj Tanchuma Bemidbar 22:12).

Er zijn literaire en wellicht ook thematische overeenkomsten tussen Bilams reis en de *Akeda*, Awrahams "Binden van Jitschak" (zie Beresjiet [Genesis] 22:1-19). Beiden worden door God geroepen een onduidelijke opdracht te vervullen en beiden staan vroeg in de ochtend op en zadelen zelf hun ezels. Beide drama's kennen een gelukkig einde en dezelfde drie werkwoorden beschrijven Bilams en Awrahams “opstaan’, ‘gaan’ en ‘terugkeren’: opdracht vervuld. Het mag dan zo zijn dat het verhaal over Bilam en de sprekende ezel op een komische parodie op de *Akeda* lijkt, onze wijzen veroordelen Bilam toch en beschouwen

hem als de anti-Awraham.

[Dit wordt geïllustreerd door enkele midrasj-achtige woordspelingen, DL]

Het opzadelen van een mannetjes-ezel is een symbool van Awrahams overwinning op het streven naar vermeerderen van materieel bezit (*chamor//chomer*). Bilams vrouwtjes-ezel daarentegen staat voor zijn motivatie om stevig betaald te worden voor zijn diensten (*aton//matana*). Awrahams naam impliceert "een vader van vele naties" (*av hamon gojiem*) terwijl Bilams naam onthult dat als hijzelf het voor het zeggen had gehad, hij net zo goed een profetische uitspraak had kunnen doen om "de natie te verzwelgen" (*B'la am*). In Pirkee Avot 5:19 worden de twee personen feitelijk recht tegenover elkaar neergezet: de leerlingen van Awraham hebben zijn goede oog, bescheidenheid en nederige geest, terwijl de leerlingen van Bilam zijn boze oog, arrogantie en dominerende mentaliteit blijven koesteren. Volgens mij onthult de vergelijking van Awrahams reis met die van Bilam interessante verschillen in nuance: als tegenstellingen van de krachten voor Goed en Kwaad vormen zij een patroon van permanente vijandschap.

Het Tweede Vaticaanse Concilie veranderde substantieel het alomtegenwoordige christelijke verhaal van de mythische vijandschap tussen de Jood en de niet-Jood. Wij Joden moeten onszelf afvragen of wij anderen en onszelf niet beter zouden dienen door tenminste het joodse verhaal dichter bij het niet-Joodse te brengen. Het joodse verhaal is weliswaar aanzienlijk minder gewelddadig dan het christelijke lijdensverhaal met alle bloedige consequenties ervan, maar het zou toch aan te bevelen zijn het verhaal van Bilam en dat van anderen opnieuw te bekijken om zo ook onze relaties tot de niet-Jood te herijken.

Generaties van Reform Joden werden terecht verweten veel te naïef te zijn in dit opzicht, doordat men de niet-Jood idealiseerde tot het punt van adoratie en imitatie. Maar meer bekrompen vormen van Jodendom en een lange geschiedenis van vervolging hebben onze eigen mythische vooroordelen ten opzichte van de niet-Jood verkalkt. De Verlichting bracht Mendelssohn en Lessing van aangezicht tot aangezicht, maar droevig genoeg heeft dat het Europese paradigma in de diaspora niet veranderd. Hoe dan ook, ik mag graag denken dat een deel van de Zionistische droom was dat het bestaan van een joodse staat niet alleen ons imago in de ogen van de wereld zou veranderen, maar ook het beeld van de Ander in onszelf.

Rabbi David Hartman betreurt in zijn *'The God Who Hates Lies'* (Jewish Lights, 2011; *te leen in de [Levissonbibliotheek](#)*) de mufheid van de houding van de rabbijnen tegenover de niet-Joden in onze wet en literatuur. Sinds Israël weer onafhankelijk werd, is er amper verandering in deze richting gekomen in de orthodoxe wereld, die verzet blijft bieden tegen elke invloed van religieus pluralisme. Dit joodse verbeterde traditionalisme is er op zowel halachisch als aggadisch gebied, waar het vaak de breedte van de niet-Joodse wereld van toen en nu ernstig vervormt.

In onze sidra beschrijft Bilams profetie de Israëlieten als "een volk dat afgezonderd leeft, zich niet verbindt met andere naties" (Bemidbar 23:9). Deze uitspraak klonk tweeduizend jaar lang heel correct; sommigen beschouwen deze woorden als een zegen, terwijl anderen het zien als een vloek. Als wij bereid zijn het karakter en de diversiteit van de volkeren tussen wie wij wonen en leven en in wier midden we nu voor vol meetellen te herzien, zullen we beter in staat zijn toekomstige zegeningen te herkennen en te ontvangen en zullen wij ook waarachtiger kunnen doorgaan met onze taak om tussen hen een Licht te zijn, zowel binnen als buiten Israël.